

Zazielenianie terenów rolnych

W Polsce połowa zasobów przyrody powiązana jest z krajobrazem rolniczym. W porównaniu z krajami Europy Zachodniej, przyroda krajobrazu rolniczego w Polsce jest w niezłej kondycji. Zwłaszcza północno-wschodnia część kraju może być dla całej Europy wzorcem układów przyrodniczych zachowanych dzięki rolnictwu umiejętnie wykorzystującemu walory przyrody. Na dużych obszarach naszego kraju zachowała się, kształtowana przez ostatnie kilkadziesiąt lat, mozaika niewielkich pól z różnorodnymi uprawami, rozdzielonych miedziami, polnymi drogami, przepłatanymi pasami krzewów, zadrzewieniami i lasami. W dolinach dużych rzek pozostały fragmenty półnaturalnych łąk. Bardziej zmienione są tereny wilgotne i podmokłe oraz małe zbiorniki wodne. Wiele z tych środowisk zniszczonych w ostatnich 50 latach poprzez osuszenie, mierz tylko z krótkotrwałym pożytkiem ekonomicznym, a obecnie ze szkoda dla rolnictwa. O wysokich wartościach krajobrazu rolniczego w Polsce decydują:

- obecność wielu środowisk nieprodukcyjnych rolniczo - miedz i dróg polnych, wilgotnych obniżen, bagien, oczek wodnych, strumieni, rzeczek, naturalnych brzegów wód, pojedynczych krzewów, grup krzewów, pojedynczych drzew, szpalerów, alei, grup drzew, zadrzewionych cmentarzy, parków podworskich, lasów i ugarów,
- różnorodność upraw na sąsiadujących ze sobą działkach rolnych (mozaikowość krajobrazu rolnego),
- niewielkie powierzchnie pól, o długich brzegach – duże strefy styku z innymi uprawami, łąkami itd. i stosunkowo niewielkie monokulturowe powierzchnie wewnątrz.

Wszystko to odróżnia tereny wiejskie Polski od krajobrazu Europy Zachodniej, któ-

ra w najbliższym czasie będzie podejmować wysiłek wzbogacania swego krajobrazu o poprzednio usunięte jego składniki. W Polsce mamy stan, do którego niektóre regiony Europy Zachodniej można będzie doprowadzić nie wcześniej niż za sto lat, jeżeli konsekwentnie będzie się odtwarzać dawne układy. Dlatego warto pamiętać, że znacznie mniejsze nakłady finansowe wystarczą, aby zachować istniejące na terenach rolnych zasoby przyrodnicze, w tym zasoby wodne. Bardzo ważną sprawą jest umiejętne wykorzystanie ciągle istniejącej tradycji i umiejętności współpracy rolnika z przyrodą. Dlatego wdrożenie Programu rolnośrodowiskowo-klimatycznego daje szansę na uratowanie od zniszczenia dużej części europejskiej przyrody, w tym obszarów wodno-błotnych. Rolnictwo przyjazne przyrodzie w globalnym rachunku kosztów jest tańsze, wywołuje mniej nieprzewidywanych negatywnych skutków w środowisku, dostarcza zdrowych produktów i przynosi dodatkowe korzyści ekonomiczne wynikające z wartości przyrodniczych przestrzeni (np. agroturystyka i inne formy wypoczynku, dostęp do zasobów wody o dobrej jakości).

Zgodnie z projektem Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego ustanawiającego przepisy dotyczące płatności bezpośrednich dla rolników na podstawie systemów wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej, Wspólna Polityka Rolna (WPR) po roku 2013 ma być bardziej „zielona”. Zazielenienie WPR oznacza uzależnienie udzielania płatności dla rolników, w tym dopłat bezpośrednich, od spełniania przez nich dodatkowych wymogów związanych z ochroną środowiska. Płatności będą udzielane dla rolników, którzy dostarczają dla nas wszystkich dóbr publicznych, takich jak czysta woda, atrakcyjny krajobraz, czy wysoka różnorodność biologiczna. Jednym z dodatkowych wymogów,

który będzie musiał być spełniany przez rolników ubiegających się w przyszłości o dopłaty bezpośrednie, jest zachowanie „obszarów proekologicznych” (ecological focus areas) na powierzchni nie mniejszej, niż 7% areału gospodarstwa. Obszary proekologiczne to m.in. miedze, drzewa, zadrzewienia i oczka wodne, czyli wszystkie te elementy, których obecność ma kluczowe znaczenie dla polskiego krajobrazu rolnego przyjaznego przyrodzie. Elementy te, już dziś stanowią znaczny odsetek powierzchni wielu polskich gospodarstw.

Korzyści wynikające z obecności zazielenia zostały potwierdzone w wielu badaniach m.in. oczyszczają wodę spływającą z pól uprawnych, zapobiegając dewastacji zbiorników wodnych. Wielorzędowe pasy drzew oraz zadrzewienia śródpolne redukują stężenie zawartych w wodzie azotanów do 98% i fosforanów o około 25 %, dodatkowo wbrew obiegowym opiniom obecność zadrzewień zwiększa ilość uzyskiwanych plonów, nawet przy uwzględnieniu mniejszych plonów w bezpośredniej bliskości drzew. Dzieje się tak na skutek ich korzystnego oddziaływania na mikroklimat, wzrost zdolności retencyjnych, a także przeciwdziałanie erozji wodnej i wietrznej. Gleba w sąsiedztwie zazielenia zawiera więcej materii organicznej, dzięki czemu posiada większą pojemność wodną. Korzenie drzew stabilizują spływy wód podczas gwałtownych opadów, z kolei ich korony magazynują wodę i skutecznie ograniczają siłę wiatru. Zazielenienia spowalniają również tempo wiosennych roztopów, ograniczając w ten sposób ryzyko powodzi, a podczas gorącego lata zapobiegają suszom.

Na terenie Polski najbardziej znanym systemem zadrzewień śródpolnych i alei, powstał na początku XIX wieku w Wielkopolsce twórcą tego systemu był gen. Dezydery Chłapowski. Rewolucyjna jak na owe czasy koncepcja gospodarki rolnej Chłapowskiego zakładała również przebudowę krajobrazu, przede wszystkim poprzez wprowadzenie

gęstej sieci zadrzewień śródpolnych. zadrzewienia pełniły szereg istotnych funkcji m. in. bariery przeciwoerozyjnej, produkcyjnych (źródło drewna, miodu), biologicznych (zapewniały wzrost bioróżnorodności) oraz estetycznych.

Wiedza społeczeństwa na temat funkcji zazielenia jest wciąż zbyt mała, a praktyki bezsensownego wycinania drzew na terenach rolniczych wciąż mają miejsce. Dlatego tak istotna jest edukacja społeczności, szczególnie mieszkańców obszarów wiejskich. Ogólnopolskie kampanie na rzecz zachowania i odtwarzania m.in. zadrzewień w krajobrazie rolniczym prowadzi Fundacja Eko Rozwoju (kampania Drogi dla Natury - <http://aleje.org.pl>).

Polecane strony:

www.pszczoly.zielonaakcja.pl/zadrzewienia.html
www.zielonaakcja.pl

Opublikowano w ramach realizacji projektu „Zadrzewienia śródpolne dla ochrony bioróżnorodności i klimatu” finansowanego ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Warszawie

Częsty gość zadrzewień - zięba.